

BÖLÜM 7

I. Geçmişten Günümüze Tarihin İzinde

52 Durakta Baştan Başa Mardin

1. Eski Mardin: Gezilecek Yerler ve Keşfedilecek Sırlar

Konumu itibarıyla ilk çağlardan itibaren stratejik bir geçiş noktası olarak görülen Mardin'in, özellikle günümüzde "Eski Mardin" olarak adlandırılan ve yapısının bozulmaması için büyük çaba sarf edilen kısmı, gezip görmeye değer birbirinden ilginç yerler barındırır. Dar sokakları, taş kemerleri, mistik çarşıları ve tarih kokan yapılarıyla Eski Mardin, her adımda yeni bir keşif vaat eder. Bu dolambaç gibi sokaklarda gezerken kendinizi adeta zaman tüneline yolculuk yaparken bulursunuz. Her bir taş evin, her bir kemerli geçidin kendine özgü bir hikâyesi vardır ve bu sırlar, keşfedilmeyi bekler.

1. Durak: Eminüddin Külliyesi

Mardin gezinize 2. Caddeden başlamanızı öneriyoruz. İlk günkü rotanızın ilk durağı ise Mardin'in derin tarihini ve kültürel mirasını anlamak için bir başlangıç noktası olacak Eminüddin Külliyesi'dir. Bu külliye, Anadolu'nun

kapılarını Türklere açan Büyük Selçuklu Sultanı Alparslan'ın torunları olan ve Artuklu Beyliği'nin kurucuları olarak anılan Necmeddin İlgazi ve Kardeşi Eminüddin Sökmen Beyler tarafından Mardin'e kazandırılan önemli yapılardandır.

2. Durak: Necmeddin Külliyesi

Mardin gezinizin bir sonraki durağı, Artuklu hükümdarı Necmeddin İlgazi Bey tarafından 12. yüzyılın başlarında yaptırılan Necmeddin Külliyesi'dir. Bu külliye, dönemin Mardin'deki eğitim ve ilim merkezi olarak büyük önem taşımıştır.

Medrese, cami, hamam ve diğer müştemilatlardan oluşan Necmeddin Külliyesi, Artuklu döneminin en önemli bilim ve kültür duraklarından biriydi. Özellikle tıp ve astronomi alanında verdiği eğitimlerle öne çıkmış, bilginlerin yetiştiği bir merkez olmuştur. Külliye, Necmeddin İlgazi'nin bilime ve sanata verdiği değer somut bir göstergesi olarak günümüze ulaşmıştır. Bu tarihi yapıyı ziyaret ederek, Artuklu döneminin eğitim ve bilim anlayışına dair derinlemesine bir bakış açısı kazanabilir, medresenin duvarları arasında yüzyıllar öncesinin ilim kokusunu hissedebilirsiniz.

Mardin Kent Merkezinde İlk Yapılardan Necmeddin Külliyesinden
Günümüze Gelen Cami

3. Durak: Kasimiye Medresesi - Geçmişin İlim Pınarı, Günümüzün Vicdan Muhasebesi

Mardin gezinizin üçüncü durağı, şehrin en görkemli yapılarından biri olan Kasimiye Medresesi'dir. Bu medrese, sadece bir eğitim yapısı değil, aynı zamanda Artuklu mimarisinin zirvesini temsil eden ve derin bir tarihi ve manevi atmosfer sunan bir şaheserdir. Burası, yüzyıllar boyunca ilim ve irfanın merkezi olmuş, sayısız bilginlerin yetiştiği, bilginin ışığının yayıldığı bir pınar niteliğindedir. Medrese içerisindeki sembolik su yolu ve havuz, insan ömrünün evrelerini temsil eden felsefi anlamlar taşıırken, burayı ziyaret edenlere geçmişin ilim yolculuğunu ve günümüzün vicdan muhasebesini yapma fırsatı sunar. Kasimiye Medresesi, Mardin'in kültürel ve entelektüel derinliğini en iyi yansıtan yapılardan biridir.

Kasimiye Medresesi

4. Durak Mardin Şeyh Çabuk Camii

Mardin'in tarihi İkinci Caddesi üzerinde, merdivenleri aşarak ulaşacağınız Şeyh Çabuk Camii, şehrin kalbinde yer alan önemli bir ibadethane ve ziyaret noktasıdır. Konumu itibarıyla ziyaretçilerine, tarihi dokunun içine doğru bir yolculuk vaat eder. Bu cami, Mardin'in köklü manevi atmosferini ve taş işçiliğinin zarafetini yansıtan önemli bir yapıdır. Caminin bulunduğu konum, çevresindeki dar sokaklar ve tarihi evlerle birlikte Mardin'in mistik ruhunu en iyi hissettiren noktalardan biridir. Ziyaretçiler, burada hem ibadet etme hem de şehrin tarihi ve kültürel dokusunu derinden deneyimleme fırsatı bulurlar.

Tarihçesi ve Mimarisi

Şeyh Çabuk Camii'nin yapılış tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte, günümüzdeki görünümünün 15. yüzyıla ait olduğu tahmin edilmektedir. Akkoyunlular Dönemi'nde inşa edildiği belirtilen cami, farklı dönemlerde, özellikle de 19. yüzyılda iki kez kapsamlı onarımlar görmüştür. Caminin minaresi ise 1969 yılında hayırsever Hacı İzzî Çeçan tarafından yaptırılmıştır.

5. Durak Mardin'in Sessiz Tanığı: Mor Mihail Kilisesi

Mardin'in en eski kiliselerinden biri olan Mor Mihail Kilisesi, Süryani Ortodoks cemaatine ait olup, Süryani kaynaklarına göre tarihi M.S. 185 yılına kadar uzanmaktadır. Bu özelliğiyle Mardin'in en kadim kilisesi olarak kabul edilir.

“Burç Manastırı” olarak da bilinen bu kilisenin adı, temel atılmadan önce rahiplere ait bir burcun varlığından ve Mor Mihail’in öğretmeni Aziz Mor Yusuf’un burada inzivaya çekilmesinden geldiği rivayet edilir. Kilise içerisinde Mor Mihail, kız kardeşi ve öğretmeni Aziz Mor Yusuf’a ait olduğu düşünülen mezarlar bulunmaktadır, bu da yapının manevi önemini artırmaktadır.

6. Durak Abdülatif Camii (Latifiye Camii) -

Mardin’in eski şehir merkezinin kalbinde yer alan Abdülatif Camii, şehrin Artuklu Dönemi’nden günümüze ulaşan en önemli İslami yapılarından biridir. Sadece bir ibadethane olmanın ötesinde, Mardin’in tarihini, taş sanatını ve dönemin mimari zekâsını yansıtan canlı bir eserdir. Bu cami, yüzyıllardır Mardin’in silüetine damgasını vurmuş, şehrin ruhani ve kültürel dokusunun ayrılmaz bir parçası olmuştur. Caminin her bir detayı, Artuklu’nun ince zevkini ve derin sanatsal anlayışını gözler önüne serer.

7. Durak Gazipaşa İlkokulu -

Mardin'in kadim sokaklarında tarihi ve kültürel bir yolculuk yaparken, şehrin modernleşme serüveninin ve eğitime verdiği önemin önemli bir simgesi olan Gazipaşa İlkokulu'nu ziyaret etmek, farklı bir perspektif sunacaktır. Burası, sadece bir okul binası değil, aynı zamanda Cumhuriyet dönemi Mardin'inin eğitim alanındaki atılımlarının ve çocuklarına duyduğu inancın somut bir göstergesidir. Eski Mardin'in tarihi dokusuna uyumlu, ancak modern eğitim anlayışının ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde inşa edilmiş bu okul, Mardin'in eğitim tarihinde önemli bir kilometre taşıdır.

8. Durak İsmail Efendi Evi: Mardin Sivil Mimarisinin Örneği

Mardin'in dar sokaklarında gizlenmiş, tarih kokan bir inci: İsmail Efendi Evi. Bu büyüleyici yapı, sadece bir konut olmanın ötesinde, Mardin'in zengin kültürel mirasını ve sivil mimari geleneğini günümüze taşıyan önemli bir anıt niteliğindedir. Mardin gezinizin olmazsa olmaz duraklarından biri olan İsmail Efendi Evi, şehre özgü taş işçiliğinin ve geleneksel yaşam biçiminin en güzel örneklerinden birini sunar.

Tarihi ve Kökenleri

İsmail Efendi Evi'nin kesin yapım tarihi net olarak bilinmemekle birlikte, genel mimari özelliklerinden yola çıkarak 19. yüzyılın sonları veya 20. yüzyılın başlarına tarihlendirilmektedir. Evin adını aldığı İsmail Efendi'nin kim olduğu hakkında detaylı bilgilere ulaşmak zor olsa da, yerel rivayetler ve bölgedeki benzer konaklar, onun dönemin önemli şahsiyetlerinden biri olduğunu düşündürmektedir.

9. Durak Mimarbaşı Lole'nin Mardin Sivil Mimarisindeki Yeri

Mardin'in “Taşların Başkenti” unvanını hak etmesinde, yüzyıllar boyunca şehre kimliğini veren taş ustalarının ve mimarlarının eşsiz katkıları yadsınamaz. Bu usta isimlerden biri de şüphesiz Mimarbaşı Lole'dir. Mardin sivil mimarisinin altın çağında yaşamış olan Lole, şehrin günümüze ulaşan en görkemli konaklarına imzasını atmış, yeteneği ve estetik anlayışıyla bir döneme damgasını vurmuştur. Mardin gezinizin 11. durağında, Mimarbaşı Lole'nin dehasını ve Mardin'e bıraktığı paha biçilmez mirası keşfedeceksiniz.

10. Durak Ulucami'nin Tarihi ve Kitabelerin Dili

Mardin Ulucami'nin kesin yapım tarihi hakkında farklı görüşler olsa da, 12. yüzyılın başlarında Artuklu Dönemi'ne ait olduğu kabul edilir. Yapımına Büyük Selçuklu Sultanı Alparslan'ın torunları olan Artuklu Beyleri tarafından başlandığı ve farklı dönemlerde eklemelerle bugünkü halini aldığı düşünülmektedir. Caminin mimarisi, Artuklu sanatının tipik

özelliklerini yansıtırken, kübik ana kütlesi, yivli minaresi ve avlusuyla dikkat çeker. Ulucami, Mardin'in silüetine damgasını vuran, şehrin tarihi ve dini kimliğinin en önemli simgelerinden biridir.

Mardin Ulu cami

11. Durak Revaklı Çarşı: Mardin'in Ticaret ve Kùltür Damarı -

Mardin'in tarihî çarşıları arasında önemli bir yere sahip olan Revaklı Çarşı, halk arasında "Eski Çarşı" veya "Sipahiler Çarşısı" olarak da bilinir. Kentin ticaret hayatının yüzyıllardır merkezi konumunda olan bu çarşı, Artuklu döneminden itibaren şehrin ticari ve sosyal yaşantısının nabzını tutmuştur. Çarşının özellikle revaklı (kemerli) yapısı, mimari açıdan dikkat çekicidir ve Mardin'in özgün taş işçiliğini gözler önüne serer.

Tarihi ve Mimari Dokusu

Kökeni ve Gelişimi: Revaklı Çarşı'nın kesin yapım tarihi net olmamakla birlikte, Mardin'in tarihsel gelişimine paralel olarak özellikle Artuklu ve Osmanlı dönemlerinde şekillenmiş ve genişlemiştir. Çarşı, yüzyıllar boyunca tarihi kervan yolları üzerinde bulunması sayesinde önemli bir ticaret merkezi haline gelmiştir. Bölgedeki pamuk, ipek, baharat ve el sanatları ürünleri bu çarşıda alıcı bulmuştur.

12. Durak Abdülkadir Paşa Evi: Mardin Sivil Mimarisinin İhtişamlı Bir Temsilcisi

Mardin'in tarihî dokusunu oluşturan tescilli konutlardan biri olan Abdülkadir Paşa Evi, şehrin ileri gelen ailelerinden birine ait olup, özellikle 19. yüzyıl sonu ve 20. yüzyıl başı Mardin sivil mimarisinin karakteristik özelliklerini yansıtır.

Tarihi ve Mimari Özellikleri

Abdülkadir Paşa ve Ailesi: Ev, adını dönemin önemli şahsiyetlerinden Abdülkadir Paşa'dan almaktadır. Paşa'nın kimliği ve ailesi hakkında detaylı araştırmalar yapıldığında, Mardin'in Osmanlı dönemi idari ve sosyal yapısındaki yerleri daha iyi anlaşılacaktır. Bu tür konaklar, şehrin ileri gelen ailelerinin zenginliğini, statüsünü ve yaşam tarzını sergileyen anıtsal yapılarıdır.

13. Durak Ensari Ailesi Evi: Mardin'in Tarihi Dokusunda Bir Durak

Mardin'in dar ve labirentvari sokaklarında ilerlerken mutlaka görülmesi gereken duraklardan biri de Ensari Ailesi Evi'dir. Karşınıza çıkacak olan bu tarihi konak, şehrin zengin mimarisi ve yaşam tarzı hakkında önemli ipuçları

sunar. Ensari Ailesi Evi, Mardin'in geleneksel konut mimarisinin estetik ve fonksiyonel özelliklerini bünyesinde barındırarak ziyaretçilerine geçmişe bir kapı aralar.

Ensari Ailesi Evi'nin Tarihi

Ensari Ailesi Evi'nin kesin inşa tarihi bilinmemekle birlikte, genel mimari özellikleri ve kullanılan yapıım teknikleri, yapının 18. veya 19. yüzyılda inşa edildiğini düşündürmektedir. Ev, Mardin'in geleneksel taş işçiliğinin en güzel örneklerinden birini sergiler. Kesme taşlardan inşa edilen yapı, avlulu plan tipiyle tipik bir Mardin evinin tüm özelliklerini taşır.

14. Durak Birinci Mar Behman Kilisesi -

Tarihin Dokusunda Bir Yolculuk

Mardin'deki gezinizin ikinci gününe, şehrin kalbi sayılan Birinci Cadde'nin mistik atmosferinde, Mar Behman Kilisesi'nin tarihi derinliklerine doğru bir yolculukla başlıyoruz. Bu kilise, Süryani Kadim cemaatinin Mardin'deki önemli ibadethanelerinden biri olup, şehrin çok kültürlü yapısının canlı bir örneğidir. Birinci Cadde'nin canlılığını ve Mar Behman Kilisesi'nin dinginliğini bir arada deneyimlemek, Mardin'in zıtlıklar içindeki uyumunu gözler önüne serer. Bu durak, ziyaretçilere Mardin'in sadece taş evleriyle

değil, aynı zamanda köklü inanç çeşitliliği ve hoşgörü kültürüyle de nasıl bir ‘Bereketli Hilal’ olduğunu hissettirir.

Mar Behman Kilisesi: Hikâyenin Başladığı Yer

Mardin’in dar ve taşlı sokakları arasında yükselen Mar Behman Kilisesi, sade ama etkileyici mimarisiyle dikkat çeken bir yapıdır. Kilisenin kesin yapım tarihi net olmamakla birlikte, bazı varsayımlar MS 4. yüzyıla kadar uzanan köklü bir geçmişe işaret etmektedir. Ancak, dönemin veba salgınları nedeniyle insan yerleşimine kapalı olması ve bölge hâkimiyetini elinde tutan Sasanilerin hoşgörülü yaklaşımlarının olmaması gibi tarihi gerçekler düşünüldüğünde, bu erken tarihin gerçekçiliği tartışmaya açıktır.

15. Durak Surp Hovsep Kilisesi -

Mardin’deki ikinci gününüzde, Birinci Cadde üzerindeki tarihi yolculuğumuza, Mar Behman Kilisesi’nden sonraki durağımız olan Surp Hovsep Ermeni Katolik Kilisesi ile devam ediyoruz. Bu kilise, Mardin’in çok inançlı yapısının bir başka önemli temsilcisi olup, Ermeni cemaatinin zengin tarihine ışık tutar. Şehrin kadim taş sokakları arasında yükselen bu yapı, Mardin’in farklı inanç gruplarının yüzyıllardır barış ve uyum içinde bir arada yaşayışının somut bir göstergesidir. Surp Hovsep Kilisesi, ziyaretçilere Mardin’in kültürel çeşitliliğini ve hoşgörü ortamını yakından deneyimleme fırsatı sunar.

Surp Hovsep Kilisesi: Ermeni Mirasının Canlı Tanığı

Mardin'in hareketli Birinci Cadde'si üzerinde yer alan Surp Hovsep Ermeni Katolik Kilisesi, Süryani kiliselerine kıyasla daha gösterişli bir mimariye sahiptir. 18. yüzyılın sonlarında inşa edildiği tahmin edilen bu kilise, Mardin'deki Ermeni Katolik cemaatinin dini ve sosyal yaşamının merkezinde yer almıştır.

16. Durak Mardin Müzesi

Mardin'deki Birinci Cadde üzerindeki tarihi yolculuğumuza, şehrin köklü geçmişine ışık tutan en önemli duraklardan biri olan Mardin Müzesi ile devam ediyoruz. Mardin Müzesi, şehrin binlerce yıllık kültürel birikimini, farklı medeniyetlere ev sahipliği yapmış zengin tarihini ve arkeolojik buluntularını ziyaretçilerine sunan canlı bir kroniktir.

Mardin Müzesi: Çağlar Boyu Birikmiş Miras

Mardin'in kalbi Birinci Cadde üzerinde, eski Süryani Katolik Patrikhanesi binasında yer alan Mardin Müzesi, bölgenin çok katmanlı geçmişini ziyaretçilerine sunuyor.

17. Durak Meryem Ana Kilisesi -

Mardin'deki Birinci Cadde keşfimize, Mardin Müzesi'nin sonra Meryem Ana Kilisesi ve Patrikhanesi ile devam ediyoruz. Burası, Süryani Kadim cemaatinin sadece Mardin'deki değil, tüm dünyadaki ruhani merkezlerinden biri olarak büyük önem taşır.

Meryem Ana Kilisesi ve Patrikhanesi: Süryani İnancının Kalbi

Mardin'in tarih kokan Birinci Cadde'si üzerinde yükselen Meryem Ana Kilisesi, şehrin en görkemli ve tarihi ibadethanelerinden biridir. Kilisenin bitişiğindeki Patrikhane, Süryani Ortodoks Kilisesi'nin uzun yıllar boyunca merkezi konumunda olmuştur.

18. Durak Çerme (Ermeni) Ailesi Evi

Mardin'deki tarihi ve kültürel gezinizin 20. durağında, şehrin zengin konut kültürünü ve geleneksel yaşam tarzını yansıtan önemli örneklerden biri olan Çerme Ailesi Evi'ni keşfediyoruz. Bu konak, Mardin'in kendine özgü sivil mimarisini anlamak için değerli bir pencere sunar.

Tomas Çerme Ailesi ve Evin Tarihçesi:

- **Ermeni Köken:** Kebikeç Dergi’de yayımlanan “Mardin Şehrinin Son Ermenileri” başlıklı makalede Çerme ailesi, Mardin’deki Ermeni aileleri arasında sayılmaktadır. Bu bilgi, ailenin şehrin çok kültürlü yapısındaki yerini vurgular.
- **Mimarbaşı Lole ile İlişki:** Bir haber kaynağı, konağın “Ermeni Çerme ailesinin Mimarbaşı Lole’ye yaptırdığı” bilgisini vermektedir. Bu durum, ailenin Mardin’in en önemli mimari yapılarının inşasında etkili rol oynamış olabileceğini düşündürmektedir ve Mimarbaşı Lole’nin dehasını bir kez daha gözler önüne serer.

20. Durak Mar Hürmüzlü Kilisesi

Mardin’in tarih ve kültürle iç içe geçmiş Birinci Cadde’sindeki durağımız, Süryani Kadim cemaatinin önemli ibadethanelerinden biri olan Mar Hürmüzlü Kilisesi. Bu kilise, şehrin çok inançlı yapısının canlı bir örneği olup, Süryani Ortodoks mirasının önemli bir parçasıdır.

Keldani Kilisesi

Mar Hürmüzlü Kilisesi: İnancın ve Dayanışmanın Simge Yapısı

Mardin'in dar ve labirentvari sokakları arasında yükselen Mar Hürmüzlü Kilisesi, sade ancak etkileyici mimarisiyle dikkat çeker. Kesin yapım tarihi net olmamakla birlikte, bölgedeki Süryani kiliselerinin genel tarihçesi göz önüne alındığında, köklerinin daha eski dönemlere dayandığı, ancak mevcut yapının önemli ölçüde onarımlar ve yenilemelerle günümüze ulaştığı düşünülmektedir.

21. Durak Surp Kevork Kilisesi -

Mardin'in tarihle iç içe Birinci Cadde'sindeki durağımız, şehrin çok kültürlü yapısının önemli bir parçası olan Surp Kevork Ermeni Kilisesi. Bu kilise, Mardin'in Ermeni cemaatinin zengin geçmişine ve kültürel mirasına ışık tutan önemli bir yapıdır.

Surp Kevork Kilisesi: Ermeni Mirasının Bir Başka Yüzü

Mardin'in tarihi dokusu içinde, Surp Kevork Ermeni Kilisesi, dikkat çeken bir başka dini yapıdır. Kilisenin kesin yapım tarihi hakkında farklı görüşler bulunsa da, genellikle 19. yüzyılın ortalarında inşa edildiği veya önemli ölçüde yeniden yapıldığı düşünülmektedir.

22. Durak Kız Meslek Lisesi

Tarihin Dokusunda Bir Yolculuk (Devam)

Mardin'in Birinci Cadde'sindeki kültürel ve tarihi gezimize devam ederken, karşımıza çıkan Kız Meslek Lisesi, ilk bakışta modern bir eğitim kurumu gibi görünse de, aslında derin bir tarihi geçmişe ve Muzafferiye Medresesi ile ilginç bir ilişkiye sahiptir. Bu durak, Mardin'in eğitim ve mimari dönüşümünü anlamak için önemli bir pencere sunuyor.

Kız Meslek Lisesi: Bir Dönüşümün Öyküsü

Mardin Kız Meslek Lisesi'nin binası, aslında kökenleri çok daha eskiye dayanan bir yapıdır. Mevcut lise binasının, Mardin'in eski ve önemli eğitim kurumlarından biri olan Muzafferiye Medresesi'nin kalıntıları veya onun üzerine inşa edilmiş bir yapı olduğu tarihi bir gerçektir. Bu durum, geçmişten günümüze uzanan eğitim geleneğinin ve mimari dönüşümün bir örneğidir.

23. Durak Kayseriye Bedesteni

Mardin'in hareketli ve tarihi gezimizde yeni durağımız, şehrin ticari geçmişine ışık tutan önemli bir yapı olan Kayseriye Bedesteni. Burası, Mardin'in ekonomik ve kültürel yaşamının yüzyıllar boyunca nasıl şekillendiğini anlamak için eşsiz bir fırsat sunuyor. Ulu Cami'ye varmadan, Birinci Cadde'den inen merdivenlerle ulaşılabilen bu bedesten, geçmişin ticaret ruhunu günümüze taşımaktadır.

Kayseriye Bedesteni: Ticaretin Kalbi, Tarihin İzleri

Kayseriye Bedesteni, Mardin şehrinin çarşı kültürünün ve ticari hareketliliğinin en belirgin simgelerinden biridir. Bu çarşı, Mardin Ulu Cami vakfiyesinde yer almakta olup 15. yüzyılın sonları veya 16. yüzyılın başlarında bugünkü işlevine döndürülmüştür. Osmanlı İmparatorluğu döneminde, özellikle Safevi ve Osmanlı arasındaki ticaret yolları üzerinde önemli bir geçiş noktası olan Mardin’de, bedestenler şehrin ekonomik canlılığının merkeziydi.

24. Durak Zinciriye Medresesi -

Mardin’in tarihle iç içe geçmiş dokusunda yeni durağımız, Artuklu mimarisinin en zarif ve etkileyici örneklerinden biri olan Zinciriye Medresesi. Bu yapı, şehrin silüetine damga vuran, Artukluların bilime ve sanata verdiği önemi gözler önüne seren anıtsal bir eserdir.

Zinciriye Medresesi, sadece bir eğitim kurumu olmanın ötesinde, Artuklu döneminin mimari dehasını ve bilimsel anlayışını yansıtan eşsiz bir yapıdır. Medresenin “Zinciriye” adını almasıyla ilgili çeşitli rivayetler bulunmakla birlikte, en yaygın olanı, döneminde önemli bir bilim ve astronomi merkezi olması nedeniyle gökyüzüne uzanan zincirlere benzetilmesidir. Bu medrese, Artukluların hüküm sürdüğü topraklarda inşa ettikleri son büyük ilim merkezlerinden biri olması nedeniyle “Artukluların Bilime Son Bakışı” olarak da nitelendirilir.

25. Durak Emir Hamamı -

Mardin’in Birinci Cadde’si üzerindeki tarihi keşfimize, şehrin sosyal yaşamına ve mimarisine dair önemli bir örnek olan Emir Hamamı ile devam ediyoruz. Bu hamam, Mardin’in geleneksel kent yaşamında temizliğin ve sosyal etkileşimin merkezi olmuş önemli yapılardan biridir.

Hamamlar, Osmanlı ve Artuklu kentlerinde sadece temizlik ihtiyacını karşılamakla kalmayıp, aynı zamanda sosyal buluşma, sohbet ve dinlenme mekânları olarak da önemli bir kültürel işlev görmüştür. Emir Hamamı da bu geleneğin Mardin’deki zarif bir temsilcisidir. Hamamın adı, genellikle banisini (yaptıranı) veya bulunduğu bölgenin önemli bir şahsiyetini işaret eder. Mardin gibi kadim şehirlerde, hamamlar genellikle cami, medrese ve çarşı gibi diğer sosyal yapılarla bir bütünlük içinde konumlanmıştır.

Emir Hamamı: Geleneksel Hamam Kültürünün Son Temsilcilerinden

Mardin’in merkezinde, Birinci Cadde’nin canlı atmosferi içinde yer alan Emir Hamamı, şehrin köklü hamam kültürünün günümüze ulaşan ender örneklerindendir. Yapım tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte, genel olarak Artuklular dönemine dayandığı ve 13. veya 14. yüzyıllarda inşa edildiği düşünülmektedir. Bu, hamamın Mardin’in en eski ve en önemli sivil yapılarından biri olduğunu göstermektedir.

26. Durak Şehidiye Medresesi

Mardin’in tarih kokan sokaklarında gezinirken, bir sonraki durağımız, şehrin ilim ve maneviyat geçmişine ışık tutan görkemli Şehidiye Medresesi Külliyesi. Şehrin silüetinde önemli bir yer tutan bu yapı, sadece mimari bir şaheser değil, aynı zamanda barındırdığı kitabelerle yüzyıllar süren bir eğitim geleneğinin ve toplumsal yaşamın hikâyesini fısıldar.

27. Durak Şatana Evi (Artuklu Üniversitesi Konukevi) -

Mardin'in hareketli Birinci Cadde'sindeki kültürel gezimize, şehrin sivil mimarisinin en güzel örneklerinden biri olan ve günümüzde Artuklu Üniversitesi Konukevi olarak hizmet veren Şatana Evi ile devam ediyoruz. Bu yapı, Mardin'in köklü ailelerinin yaşam tarzını, mimari zevkini ve günümüzdeki işlevsel dönüşümünü gözlemlemek için eşsiz bir fırsat sunar.

Mardin'in tarihi dokusu içinde kendine özgü bir yer tutan Şatana Evi, şehrin ünlü taş konaklarından biridir. Şehidiye Medresesi yıkıntıları üzerine yapılan ve özel mülkiyete geçen, yapım tarihi kesin olarak belirlenmemekle birlikte, genel olarak 19. yüzyılın sonları veya 20. yüzyılın başlarına tarihlendirilen bu konak, Artuklu döneminden beri süregelen Mardin konut mimarisinin modernleşen yüzünü yansıtır.

28. Durak Reyhaniye Camii

Mardin'in hareketli Birinci Cadde'si üzerindeki tarihi ve kültürel gezimize, şehrin önemli İslami yapılarından biri olan Reyhaniye Camii ile devam ediyoruz. Bu cami, Mardin'in çok inançlı dokusunda İslam mimarisinin ve ibadet geleneğinin önemli bir temsilcisidir.

Reyhaniye Camii, Mardin'in tarihi merkezinde yer alan, mimarisi ve atmosferiyle dikkat çeken önemli bir ibadethanedir. Caminin kesin yapım tarihi ve banisi hakkında farklı görüşler bulunmakla birlikte, Artuklu veya erken Osmanlı dönemlerine tarihlendirildiği düşünülmektedir. Mardin'in genel mimari karakterine uygun olarak sarı kesme taştan inşa edilmiş olan cami, sade dış görünümüne rağmen içerisindeki detaylarla zenginleşir.

Reyhaniye Camii: Mardin'in Sembolik İbadethanesi

Mardin'in merkezinde, etkileyici taş işçiliğiyle dikkat çeken Reyhaniye Camii, şehrin önemli simgelerinden biridir. Minareleri ve genel görünüşüyle Mardin silüetine katkıda bulunan bu cami, 18. yüzyılda, bazı kaynaklara göre 17. yüzyılın sonlarında inşa edildiği düşünülmektedir. Cami, şehrin Osmanlı dönemi mimarisinin güzel örneklerinden birini teşkil eder.

29. Durak Yahudi Mahallesi ve Yahudi Çeşmesi -

Mardin, tarih boyunca farklı inanç ve kültürlerle ev sahipliği yapmış, bu zengin mozaği şehir dokusuna işlemiş nadide şehirlerden biridir. Bu çok kültürlü yapının önemli bir parçası da bir zamanlar şehirde var olan Yahudi cemaati ve onların yaşadığı mahalledir. Ancak, Mardin'de Yahudi cemaatinden kalan en belirgin izlerden biri olan Yahudi Çeşmesi, bu kadim topluluğun geçmişini fısıldayan önemli bir semboldür.

Ziyaretçiler, Yahudi Çeşmesi'ni gözlemleyerek, Mardin'in sadece Müslüman ve Hristiyan topluluklarıyla değil, aynı zamanda Yahudi cemaati gibi diğer inanç gruplarıyla da zenginleştiğini fark edebilirler. Bu durak, şehrin geçmişteki hoşgörü ve kültürel çeşitliliğini anlamak için sessiz ama güçlü bir tanıklık sunar.

Mahallesi ve Yahudi Çeşmesi

30. Durak Arasa Hanı (Tarihi Arasa Çarşısı)

Mardin'in tarih ve ticaretle özdeşleşmiş dokusunda, Birinci Cadde üzerindeki 31. durağımız, şehrin ticari geçmişine ışık tutan önemli bir yapı olan Arasa Hanı, nam-ı diğer Tarihi Arasa Çarşısı. Bu durak, Mardin'in ekonomik ve sosyal yaşamının yüzyıllar boyunca nasıl şekillendiğini anlamak için otantik bir fırsat sunuyor.

Günümüzde Arasa Hanı

Günümüzde Arasa Hanı, özellikle baharat, sabun, kuruyemiş ve yöresel ürünlerin satıldığı canlı bir ticaret merkezidir. Mardin'in meşhur baharat kokularının yayıldığı bu tarihi çarşı, hem yerel halk hem de turistler için önemli bir uğrak noktasıdır. Esnafın nesilden nesile aktardığı meslekleriyle, hanın geleneksel ticaret kültürü hala sürdürülmektedir. Antikacılar da bu handa yer almakta ve ziyaretçilere geçmişin izlerini taşıyan objeler sunmaktadır.

31. Durak Hatuniye Medresesi

Mardin'in tarihle yoğrulmuş Birinci Cadde'si üzerindeki kültürel gezimize, şehrin mimari zenginliğinin ve toplumsal değerlerinin önemli bir yansıması olan Hatuniye Medresesi ile devam ediyoruz. Bu medrese, sadece bir eğitim kurumu olmanın ötesinde, "Bir Annenin Eseri, Bir Medeniyetin Saygısı"nı simgeleyen özel bir yapıdır.

Hatuniye Medresesi'nin Kökenleri ve Tarihsel Süreci

Hatuniye Medresesi, Artuklu Hükümdarı Necmeddin Alpi'nin (Melik Salih), 1177 yılında vefat eden annesi Sitti Radviyye (Radiye Hatun) için yaptırdığı bir yapıdır. Bu özel durum, medreseye “Hatuniye” adının verilmesine neden olmuştur. Yapı, 12. yüzyılın son çeyreğinde (yaklaşık 1184-1186 yılları arasında) tamamlanmıştır.

32. Durak Mar Şimuni Kilisesi

Mardin'in hareketli Birinci Cadde'si üzerindeki tarihi ve kültürel gezimize, şehrin Süryani mirasının önemli bir parçası olan Mar Şimuni Kilisesi ile devam ediyoruz. Bu kilise, Mardin'in çok inançlı yapısının ve Süryani Kadim cemaatinin derin köklerinin bir başka önemli kanıtıdır.

Mar Şimuni Kilisesi, Mardin'in Süryani Ortodoks cemaati için büyük öneme sahip, şehrin kalbinde yer alan tarihi bir ibadethanedir.

Tarihi Kaynaklarda Mar Şimuni

Kilise, adını Azize Şimuni (veya Şamuni)'den almıştır. Mar Şimuni, Yahudi inancında Makabiler kitabında geçen, yedi oğluyla birlikte inançları uğruna şehit düşen bir anne figürüdür.

Mar Petrus ve Mar Pavlus Kilisesi: Kutsal Bir Mirasın Taşıyıcısı

Mardin'in eski şehrinin kalbinde yer alan Mar Petrus ve Mar Pavlus Kilisesi, Süryani Ortodoks inancının önemli merkezlerinden biridir. Kilisenin kesin yapım tarihi net olmamakla birlikte, bölgedeki Süryani cemaatinin köklü geçmişi göz önüne alındığında, çok eski temellere dayandığı düşünülmektedir. Bazı araştırmacılar, kilisenin bugünkü halini almasında 19. yüzyıldaki kapsamlı onarımların ve yeniden inşa çalışmalarının etkili olduğunu belirtir. Kilise, şehrin sarı kesme taşından inşa edilmiş olup, Süryani mimarisinin zarif bir örneğini sunar.

33. Durak Eski Askeri Kışla

Mardin'in Birinci Cadde'sindeki tarihi ve kültürel gezimize, şehrin yakın dönem tarihine ışık tutan bir yapı olan **Eski Askeri Kışla** ile devam ediyoruz. Bu yapı, Osmanlı döneminde inşa edilmiş olup, günümüzde farklı bir işlevle Mardin'in kültürel mirasına katkı sağlamaktadır. Artuklu Hüsamîye Medresesi yıkıntıları üzerine inşa edilen askeri tesis.

Eski Askeri Kışla, uzun yıllar boyunca askeri amaçla kullanıldıktan sonra, **1979 yılına kadar bu işlevini sürdürmüştür.** Daha sonra, Mardin Müzesi'nin kullanım alanını genişletmek amacıyla restore edilerek müzeye dahil edilmiştir. Bu dönüşüm, tarihi yapıların korunması ve kültürel amaçlarla yeniden işlevlendirilmesi açısından önemli bir örnektir.

Mimari Özellikler:

Eski Askeri Kışla, tipik Osmanlı kışla mimarisinin özelliklerini taşır. **Kesme taştan inşa edilmiş** olan yapı, sağlam ve gösterişli bir görünüme sahiptir.

34. Eski Vali Konağı

Mardin'in Birinci Cadde'sindeki tarihi ve kültürel gezimize, şehrin idari geçmişine tanıklık etmiş önemli bir yapı olan **Eski Vali Konağı** ile devam ediyoruz. Bu konak, Mardin'in yöresel mimarisini yansıtan ve şehrin idari merkezlerinden biri olarak uzun yıllar hizmet vermiş bir yapıdır.

Mardin'in tarihi dokusu içinde kendine özgü bir yere sahip olan Eski Vali Konağı, şehrin yönetsel geçmişini gözler önüne seren önemli bir yapıdır. **Yapım tarihi kesin olarak belirlenmemekle birlikte, Hüsamiye Medresesi**

yıkıntıları ve taşları kullanılara, Osmanlı döneminde, özellikle 19. yüzyılın sonları veya 20. yüzyılın başlarında inşa edildiği tahmin edilmektedir. Bu dönem, Osmanlı İmparatorluğu'nun vilayet yönetimlerinde daha organize ve görkemli binalar inşa etme eğiliminde olduğu bir zamana denk gelir.

Tarihi Kaynaklarda Eski Vali Konağı

Vali konakları, Osmanlı İmparatorluğu'nun taşra teşkilatında valinin ikametgâhı ve aynı zamanda vilayetin idari merkezi olarak hizmet veren önemli yapılarıdır. Bu konaklar, şehrin yönetsel ve sosyal yaşamında merkezi bir rol oynamıştır. Mardin'in Osmanlı dönemi salnameleri (yılıkları) ve yerel arşiv kayıtları, bu konağın şehrin yönetiminde ne kadar kritik bir konumda olduğunu göstermektedir.

35. Durak Şeyh Libben Medresesi

Mardin'in tarihle iç içe Birinci Cadde'sindeki kültürel gezimize, şehrin önemli eğitim ve dini yapılarından biri olan **Şeyh Libben Medresesi** ile devam ediyoruz. Bu medrese, Mardin'in ilim geleneğini ve Artuklu döneminin mimari mirasını yansıtan önemli bir yapıdır.

Şeyh Libben Medresesi:

Mardin'in eski şehir merkezinde, dar sokakların arasında yükselen Şeyh Libben Medresesi, şehrin köklü eğitim tarihine ışık tutan önemli bir yapıdır. **Genel olarak 12. yüzyıla, yani Artuklular dönemine tarihlendirilen** bu medrese, Mardin'de hüküm süren Artuklu Beyliği'nin şehre kazandırdığı birçok değerli eserden biridir. Medrese, özellikle mimarisi ve tarihi dokusuyla dikkat çekmektedir.

36. Durak Firdevs Köşkü

Mardin'in Birinci Cadde'sindeki kültürel gezimize, Artuklu mimarisinin nadide örneklerinden biri olan **Firdevs Köşkü** ile devam ediyoruz. Bu köşk, sadece estetik güzelliğiyle değil, aynı zamanda Artuklu döneminin yaşam tarzı ve mimari anlayışı hakkında da önemli bilgiler sunmaktadır.

Tarihi Kökenleri ve Artuklu Bağlantısı

Firdevs Köşkü'nün tarihi, **13. yüzyılın sonları ile 14. yüzyılın başlarına** kadar uzanmaktadır. Bazı kaynaklara göre, köşkün ilk olarak **Melik Mansur Necmeddin b. Karaaslan** tarafından yaptırıldığı ve Melik'in ilkbahar aylarını burada geçirdiği bilinmektedir. Daha sonraki dönemlerde, **Melik Salih Necmeddin Mahmud (1312-1364)** tarafından da kullanıldığına dair kayıtlar bulunmaktadır. Bu durum, Firdevs Köşkü'nün Artuklu hükümdarları için önemli bir yaşam alanı olduğunu göstermektedir.

Melik Mansur Necmeddin, ilkbahar aylarında (701/1302) inşa ettirdiği Firdevs Köşkü'nde, yaz mevsiminin üç ayını oldukça eğlenceli bir şekilde geçirmiştir.

Mimari Özellikleri:

Mardin ev mimarisinin gelişmiş bir örneği olan Firdevs Köşkü, iki katlı olarak inşa edilmiştir. Köşkün ikinci katında, şehre hakim bir manzaraya sahip **cihannüma** adı verilen bir bölüm ve önünde bir havuz bulunmaktadır. Havuz, bir duvarla köşkün diğer bölümlerinden ayrılmıştır. Yapının havuza bakan yüzünde, ortadaki diğerlerinden daha büyük ve cephesi dışa taşkın üç eyvan ve bir büyük oda yer almaktadır.

37. Durak Hamza-i Kebir Kabir Zaviyesi

Mardin'in kadim sokaklarında ilerlerken, şehrin manevi dokusunun önemli bir parçası olan **Hamza-i Kebir Kabir Zaviyesi** ile karşılaşırız. Bu zaviye, Mardin'in çok katmanlı inanç ve kültür tarihinde önemli bir yer tutan, ruhani bir duraktır.

Hamza-i Kebir Kabir Zaviyesi

Hamza-i Kebir Kabir Zaviyesi, Mardin'in merkezinde, şehrin mistik atmosferine katkıda bulunan önemli dini yapılardandır. **Yapım tarihi kesin olarak belirlenememekle birlikte, özellikle Orta Çağ İslami dönemlere, yani Artuklu veya Eyyubi dönemlerine tarihlendirildiği düşünülmektedir.** Zaviyeler, o dönemde dervişlerin, mutasavvıfların yaşadığı, ders verdiği, ibadet ettiği ve misafirleri ağırladığı eğitim ve konaklama merkezleriydi.

38. Durak Deyrulzafaran Manastırı

Mardin'in taş sokaklarından yükselip şehre nazır bir tepede konumlanan **Deyrulzafaran Manastırı**, gezimizin ikinci gününün ilk ve en mistik durağı oluyor. Burası, sadece bir kilise değil, aynı zamanda binlerce yıllık bir tarihin, acıların, direnişin ve nihayetinde hoşgörünün abideleştiği bir açık hava müzesi gibidir. "Safran Manastırı" olarak da bilinen bu eşsiz yapı, Bereketli Hilalin kalbinde Süryani ruhunun en güçlü seslerinden biridir.

Deyrulzafaran'ın temelleri, kaynaklara göre oldukça eski dönemlere dayanır. Manastırın alt katmanlarında, **Sasanilerin güneş tapınağı** olarak kullandığı bir yapının kalıntıları bulunmaktadır. Bu kadim temeller, sonraki dönemlerde Romalılar tarafından bir kale olarak kullanılmış, ardından Hristiyanlık öncesi inançların izlerini taşıyan bu topraklar, imanla yoğrulmuş bir mabede dönüşmüştür.

Mardin ve çevresinin **11. yüzyılda Selçukluların, ardından da Artukluların hâkimiyetine girmesiyle**, Süryani topluluğu için yeni bir sayfa açılmıştır. Türk devlet geleneğindeki **hoşgörü ve adalet anlayışı**, bölgedeki farklı inanç gruplarına, özellikle de Hristiyanlara karşı daha kucaklayıcı bir yaklaşım benimsenmesini sağlamıştır. Selçuklu ve Artuklu Sultanları, Süryani cemaatinin dini özgürlüklerine saygı duymuş, kiliselerini ve manastırlarını kullanma haklarını iade etmişlerdir.

Deyrulzafaran Manastırı

39. Durak Dara Antik Kenti

Mardin'in mistik atmosferinden ve Deyrulzafaran'ın dinginliğinden sonra, **Dara Antik Kenti**. Bu etkileyici ören yeri, sadece bir harabe yığını değil; Doğu Roma İmparatorluğu'nun en önemli sınır kentlerinden biri olarak stratejik konumu, nefes kesen mimarisi ve binlerce yıllık olaylara sessiz tanıklığıyla ziyaretçilerini adeta büyülüyor.

Dara Doğu'nun Efes'i ve Stratejik Konumu

Dara, Bereketli Hilalin kalbinde, Mardin'in 30 kilometre güneydoğusunda yer alan ve tarih sahnesinde **M.S. 505 yılında Bizans İmparatoru Anastasius tarafından** kurulmuş stratejik bir şehirdir. Amacı oldukça netti: Sasani İmparatorluğu'nun askeri ve ticari üssü Nusaybin'e karşı Bizans'ın en güçlü kalesi olmak. Bu nedenle, 4 kilometre uzunluğundaki görkemli surları, anıtsal kapıları ve gözcü kuleleriyle kısa sürede bölgenin en sağlam ve önemli sınır kenti haline geldi.

“Doğu'nun Efes'i” olarak da anılan Dara, zamanla sadece bir kale olmanın ötesine geçti. İçerisinde agora, kilise, köprüler, su değirmenleri, nekropol (mezarlık alanı) ve sarnıçlar gibi birçok önemli yapı barındırıyordu. Özellikle su kaynakları açısından zengin olması, şehri uzun süreli kuşatmalar karşısında direnebilir kılıyordu. Tarih boyunca Bizans ile Sasaniler arasında defalarca el değiştiren Dara, bu iki büyük imparatorluğun arasındaki çekişmenin en şiddetli yaşandığı noktalardan biriydi. Bu kanlı savaşların izlerini, günümüzde bile kalıntılarda görmek mümkün.

40. Durak Mor Gabriel Manastırı

Mardin'in kadim topraklarında, ikinci günümüzün üçüncü ve belki de en ruhani durağında, **Mor Gabriel Manastırı**'na doğru yola çıkıyoruz. Tur Abdin Platosu'nun kalbinde, zamana meydan okuyan bu görkemli yapı, sadece bir ibadethane değil; aynı zamanda Süryani halkının yüzyıllardır süren inanç yolculuğunun, acılarının ve nihayetinde Türk hoşgörüsüyle yeniden yeşeren umutlarının sessiz bir tanığıdır.

Mor Gabriel Manastırı'nın ve Süryani halkının tarihi, Bizans İmparatorluğu'nun baskıcı politikalarıyla derinden yoğrulmuştur. Resmi mezhebi Kalkedon Hristiyanlığı olan Bizans, Miafizit inancına sahip Süryanileri “sapkın” olarak görmüş ve onlara karşı ağır bir zulüm uygulamıştır. Kiliseleri kapatılmış, mallarına el konulmuş, din adamları sürgün edilmiş ve inançlarını özgürce yaşama hakları ellerinden alınmıştır.

11. yüzyılda bölgenin **Selçuklu, ardından da Artuklu Türklerinin hâkimiyetine geçmesiyle** birlikte, Süryani topluluğu için yeni bir umut dönemi başlamıştır. Türk devlet geleneğindeki **hoşgörü ve adalet anlayışı**, Bizans dönemindeki baskıcı politikaların yerini daha kucaklayıcı bir yaklaşıma bırakmıştır. Selçuklu ve Artuklu sultanları, Müslüman olmayan tebaalarının dini inanç ve yaşayışlarına saygı duymuş, kilise ve manastırların **kullanım haklarını Süryani cemaatine vermiştir**.

Mor Gabriel Manastırı

41. Durak Kırklar Kilisesi

Mardin gezimizin üçüncü gününe, şehrin çok kültürlü kimliğini en zarif şekilde yansıtan, **Kırklar Kilisesi** ile başlıyoruz. Şehrin dokusuna ustaca yerleşmiş bu kadim yapı, sadece bir ibadethane değil; aynı zamanda yüzlerce yıllık bir tarihin, efsanelerin ve Süryani Ortodoks inancının Mardin'deki güçlü varlığının sessiz tanığıdır.

Kırklar Kilisesi'ni ziyaret ederken, sadece tarihi taş duvarlara değil, aynı zamanda bu duvarların fısıldadığı hoşgörü hikâyesine de kulak verin. Bizans İmparatorluğu döneminde Süryanilerin yaşadığı zorlukların ardından, **Selçuklular ve Artuklular gibi Türk devletlerinin hâkimiyetiyle** bölgede sağlanan dini özgürlük ve hoşgörü, bu kilisenin yüzyıllarca ayakta kalmasını ve bir patriklik merkezi olarak işlev görmesini sağlamıştır.

Bu kilise, Mardin'in binlerce yıldır farklı inanç ve kültürleri nasıl bir arada barındırdığının, Türklerin fethettikleri topraklara sadece askeri güçle değil, aynı zamanda barış ve hoşgörüyle yaklaştığının canlı bir kanıtıdır.

Kırklar Kilisesi

42. Durak Midyat Taş Evleri, Gümüşçülük ve Türk Hoşgörüsünün İzleri

Mardin'in kadim coğrafyasında, Telkâri'nin kalbi ve Süryani kültürünün yaşayan merkezlerinden biri olan **Midyat**, kendine özgü mimarisi, zengin zanaat geleneği ve farklı inançların yüzyıllardır bir arada yaşadığı kültürel dokusuyla öne çıkar. Midyat'ın bu eşsiz atmosferi, özellikle **Türk hoşgörüsü ve yönetiminin** bölge üzerindeki derin ve olumlu etkileşimiyle şekillenmiştir.

Kültürel Miras: Midyat’ın taş evleri, yaşayan birer müze niteliğindedir. Bu evler, Türk Arap, Kürt ve Süryani ailelerin nesiller boyu süren yaşamlarını, geleneklerini ve inançlarını yansıtır. Kentsel doku, bu evlerin birbiriyle olan uyumu ve dar sokakların labirentvari yapısıyla adeta bir açık hava galerisi sunar.

43. Durak Hasankeyf Dicle Nehri Kıyısındaki Kadim Şehir ve Türk İzleri

Hasankeyf, Dicle Nehri’nin kıyısında, binlerce yıllık tarihi ve eşsiz doğal güzellikleriyle Güneydoğu Anadolu’nun en özel yerleşimlerinden biridir. Medeniyetlerin beşiği Bereketli Hilalin, stratejik bir konumda yer alması sayesinde tarihin her döneminde önemini korumuş, farklı kültürlere ve inançlara ev sahipliği yapmıştır. Ancak günümüzde Hasankeyf, sadece tarihi mirasıyla değil, aynı zamanda **İlsu Barajı projesi** nedeniyle su altında kalması ve kültürel varlıkların korunması tartışmalarıyla da anılmaktadır.

Türk İzleri ve Hasankeyf’in Altın Çağı

Hasankeyf, 11. yüzyıldan itibaren Türk hâkimiyetine girerek adeta altın çağını yaşamıştır. Özellikle Artuklular ve Eyyubiler dönemleri, kentin mimari ve kültürel açıdan en parlak dönemleridir.

Artuklular Dönemi (1102-1232): Büyük Selçuklu İmparatorluğu’nun Anadolu’ya yayıldığı dönemde, Hasankeyf’e Artuklu Beyliği egemen olmuştur. Artuklular, Mardin, Harput ve Hasankeyf kollarına ayrılan güçlü bir Türkmen beyliğiydi.

Hasankeyf Artukluları, Dicle üzerinde önemli bir konumda bulunmaları sayesinde kenti bir kültür, bilim ve sanat merkezi haline getirmişlerdir.

44. Durak Savur

Mardin, sadece tarihi kent merkezi ve Midyat gibi popüler ilçeleriyle değil, aynı zamanda **Savur**, **Ömerli**, **Yeşilli** ve **Mazıdağı** gibi diğer ilçeleriyle de zengin bir kültürel ve doğal mirasa sahiptir. Bu ilçeler, coğrafi konumları, kadim yerleşim yerleri ve farklı medeniyetlerin izlerini taşıyan yapılarıyla, **Türk kültür ve medeniyetinin** bu topraklardaki derin etkisini gözler önüne sermektedir. Müzeye dönüştürülen Mardin Gençlerinin örnek alması gereken Nobel Ödüllü Aziz Sancarın evni gezmelerini tavsiye ederim.

45. Durak Ömerli: Tarihin Saklı Hazinesi ve Türkmen Kimliği

Mardin'in doğusunda yer alan Ömerli, genellikle sakin ve kırsal bir karakter sergilese de, derin tarihi kökleri ve özellikle **Türkmen kültürünün** yaşatıldığı köyleriyle dikkat çeker.

46. Durak Yeşilli Mardin'in Şehirleşen Yüzü ve Türk Modernleşmesinin İzleri

Mardin merkezine yakınlığı ile bilinen Yeşilli, son dönemlerde gelişen kentleşmeyle birlikte daha modern bir yapıya bürünse de, kültürel ve tarihsel bağlamda Türk izlerini barındırmaya devam eder.

47. Durak Mazıdağı: Sanayi ve Geçmişin Kesişim Noktası

Mardin'in batısında yer alan Mazıdağı, özellikle maden yataklarıyla (fosfat) ve sanayi tesisleriyle bilinen bir ilçedir. Ancak sanayi kimliğinin altında, zengin bir tarihsel geçmiş ve Türk kültürüne ait izler barındırır.

48. Durak Mardin Altınboğa Medresesinden Bereketli Hilal'e Bir Manzara Şöleni

Mardin'e tepeden baktığınızda, ayaklarınızın altında uzanan **Bereketli Hilalin üst ovası'nın enginliği** sizi karşılar. Bu ova, tarihin ve bereketin simgesi olan **Bereketli Hilal'in üst kısmını** oluşturur ve yeşilin farklı tonlarıyla altın sarısı tarlaların muhteşem bir dansını sunar. Özellikle ilkbahar ve sonbahar aylarında, ovanın üzerini kaplayan bu renk cümbüşü, fotoğraf tutkunları için eşsiz kareler yakalama fırsatı sunarken, her ziyaretçiye huzur veren bir görsel şölen yaşatır.

Doğduğum ve Büyüdüğüm Evden Suriyeye uzanan bir görsel şölen Halam Selma Şimdi Orhan Benim İçin bu resmi çekti.

Gün batımında, ovanın üzerinden batan güneşin turuncu ve mor renklerle gökyüzünü boyaması, Mardin'in taş evlerini ve minarelerini altın rengine bürüyerek unutulmaz anlar yaratır. Bu manzarayı Mardin Kalesi'nden veya Seyir Terası'ndan izlemek, şehrin ruhunu ve doğanın eşsiz güzelliğini aynı anda hissetmenin en iyi yollarından biridir. Bu panoramik görünüm, ziyaretçilerin sosyal medyada paylaşmaktan keyif alacağı, Mardin'in tanıtımına katkı sağlayacak en çarpıcı kareleri sunar.

49. Sakıp Sabancı Mardin Kent Müzesi: Sanat, Tarih ve Bir Dönemin Hikayesi

Sakıp Sabancı Mardin Kent Müzesi, Mardin'in merkezinde, eski bir süvari kışlası olan ve Artuklu dönemine ait surlara bitişik tarihi bir yapıda yer almaktadır. Sabancı Vakfı tarafından restore edilerek 2009 yılında ziyarete açılan müze, Mardin'in yakın geçmişine ve kültürel dokusuna odaklanır.

Müze binasının kendisi bile bir tarih dersi niteliğindedir. Osmanlı döneminde kışla olarak kullanılan bu yapı, 20. yüzyılın başlarında Süryani Katolik Patriği İgnatios Antoine II Hayek tarafından satın alınarak restore edilmiş ve uzun yıllar patrikhaneye bağlı bir okul ve yetimhane olarak kullanılmıştır. Bu çok katmanlı geçmiş, müzenin ruhuna yansır.

Sakıp Sabancı Mardin Kent Müzesi'nin koleksiyonu, Mardin'in kent kimliğini, sosyal yapısını, zanaatlarını ve gündelik yaşamını farklı sergileme teknikleriyle sunar:

1. **Kalıcı Sergiler:** Müzede, Mardin'in coğrafi yapısı, tarihi, çok kültürlü demografik özellikleri, geleneksel el sanatları (taş işlemeciliği, bakırcılık, gümüşçülük), yöresel kıyafetler ve mutfak kültürü gibi temalar işlenir. Dijital sunumlar, canlandırmalar ve interaktif paneller aracılığıyla ziyaretçilere zengin bir deneyim sunulur. Özellikle Mardin evlerinin iç yaşamını yansıtan bölümler ve geleneksel el sanatlarının yapım aşamalarını gösteren atölye canlandırmaları oldukça ilgi çekicidir.
2. **Geçici Sergiler ve Etkinlikler:** Kent Müzesi, yıl boyunca çeşitli temalarda geçici sergilere, sanat atölyelerine, konferanslara ve kültürel etkinliklere ev sahipliği yapar. Bu etkinlikler, müzenin sadece bir sergi alanı olmaktan öte, yaşayan bir kültür merkezi olarak işlev görmesini sağlar.

Sakıp Sabancı Mardin Kent Müzesi, ziyaretçilere Mardin'in modernleşme sürecindeki dönüşümünü, farklı inanç ve etnik kimliklerin bir arada yaşama biçimlerini ve kentin kültürel zenginliğini anlama fırsatı sunar. Şehrin ruhunu ve insanların tanımak isteyenler için mutlaka görülmesi gereken bir duraktır.

Mardin'i ziyaret eden herkes, bu iki müzeyi gezerek şehrin hem kadim geçmişine hem de yakın tarihindeki kültürel çeşitliliğine dair kapsamlı bir bakış açısı kazanabilir.

Mardin Gezi Rehberi için Mardin Müzesi ve Sakıp Sabancı Mardin Kent Müzesi hakkında bilgi veren bu metin umarım işinize yarar.

50. Durak Dicle Nehri: Hayat Kaynağı ve Saklı Güzellikler

Mardin'in güney sınırlarından geçen **Dicle Nehri**, bölgenin yaşam damarıdır. Binlerce yıldır medeniyetlere hayat veren bu nehir, sadece tarihi anlamda değil, aynı zamanda doğal güzellikleriyle de ön plana çıkar.

Nehir Kıyısındaki Antik İzler: Dicle Nehri kıyısında yer alan **Hasankeyf** gibi antik şehirler, nehrin tarih boyunca nasıl bir cazibe merkezi olduğunu gösterir. Bölgedeki baraj projeleriyle bazı tarihi alanlar su altında kalmış olsa da, nehrin sunduğu doğal güzellikler ve çevresindeki saklı koylar keşfedilmeyi bekler.

Doğa Yürüyüşleri ve Kuş Gözlemciliği: Dicle Nehri'nin bazı bölgeleri, sakin akışıyla huzurlu bir atmosfer sunar. Nehir kıyısındaki yürüyüş parkurları veya tekne turları, doğayla iç içe vakit geçirmek isteyenler için idealdir. Ayrıca, Dicle Deltası ve çevresi, göçmen kuşlar için önemli bir durak noktasıdır. Kuş gözlemciliği tutkunları için zengin biyoçeşitliliğe sahip bu alanlar, keşfedilmeyi bekleyen bir hazinedir.

51. Durak Yörenin Bitki Örtüsü ve Biyoçeşitlilik

Mardin'in coğrafi konumu, farklı iklim tiplerinin bir araya gelmesine olanak tanır ve bu da zengin bir bitki örtüsü ile sonuçlanır.

Karışık Bitki Örtüsü: Ova kısımları bozkır bitki örtüsüne sahipken, dağlık alanlar ve vadiler daha çeşitli bir bitki örtüsüne ev sahipliği yapar. Meşe, badem, fıstık ağaçları ve çeşitli endemik bitki türleri, Mardin'in doğasını zenginleştirir. Özellikle bahar aylarında, kır çiçeklerinin ve yeşilin her tonunun birleştiği manzaralar, ziyaretçilere görsel bir şölen sunar.

Doğal Lezzetler: Yörenin zengin bitki örtüsü, aynı zamanda Mardin mutfağının vazgeçilmezidir. Doğal olarak yetişen otlar ve baharatlar, yöresel yemeklere eşsiz bir lezzet katar. Organik ürün pazarları, doğanın cömertliğini sofralara taşıyan bir deneyim sunar.

52. Durak Mardin’i Doğa Severler İçin Tanıtmak ve Ziyaretçi Çekmek

Mardin’i bir turizm hedeflerine ulaşmak olarak tanıtırken, sadece tarihi ve kültürel zenginliklerini değil, aynı zamanda doğal güzelliklerini de ön plana çıkarmak, farklı ilgi alanlarına sahip ziyaretçileri çekmek için hayati öneme sahiptir.

“Mardin’in Yeşil Yüzü” Rotası: Şehrin çevresindeki vadilerde, Dicle Nehri kıyısında ve dağlık bölgelerde doğa yürüyüşü, bisiklet ve kuş gözlemciliği rotaları oluşturulabilir. Bu rotalar, bölgenin eşsiz manzaralarını ve biyoçeşitliliğini deneyimleme fırsatı sunar.

Organik Tarım ve Köy Yaşamı Deneyimleri: Yörenin doğal zenginlikleri kullanılarak organik tarım atölyeleri veya geleneksel köy yaşamı deneyimleri düzenlenebilir. Bu, ziyaretçilere yöresel ürünlerin nasıl yetiştiğini görme ve kırsal yaşamın huzurunu deneyimleme fırsatı sunar.

1. Fotoğraf Safarileri ve Drone Çekimleri: Bereketli Hilalin üst ovası’nın ve Dicle Nehri’nin panoramik manzaraları, profesyonel ve amatör fotoğrafçılar için idealdir. Özel fotoğraf safarileri veya drone çekim turları düzenlenerek, sosyal medyada paylaşımların artırılması sağlanabilir.

2. Sürdürülebilir Turizm Vurgusu: Mardin’in doğal güzelliklerini tanıtırken, sürdürülebilir turizm prensipleri ön planda tutulmalıdır. Ekoturizm faaliyetleri geliştirilmeli, doğal alanların korunmasına yönelik farkındalık yaratılmalıdır. Bu, çevreye duyarlı turistleri çekmek için önemli bir stratejidir.

Mardin, doğal güzellikleriyle adeta bir tabloyu andırıyor. Bu güzellikleri keşfetmek, şehrin binlerce yıllık tarihine tanıklık

Mardin Gezinizde Lezzet Durakları

1. Cercis Murat Konağı, Mardin: Mardin’in yöresel lezzetleri ve meze-leri sunulmaktadır. Özellikle kaburga dolması meşhurdur.

2. Bağdadi Restoran, Mardin: Otantik bir atmosfere sahip olup, erikli kebab ve Süryani şarapları gibi lezzetler sunar.

3. **Kebapçı Rido, Mardin:** Mardin kebabı ve diğer geleneksel kebab çeşitleri bulunur.
4. **Kebapçı Yusuf Usta, Mardin:** Şehrin meşhur kebabçılarından biridir.
5. **Tarihi Gelüşke Han, Midyat:** Kahve molası için keyifli bir mekandır.
6. **Kültür Cafe, Mardin:** Restore edilmiş tarihi bir taş evde hizmet vermektedir. Reyhan şerbeti meşhurdur.
7. **Seyr-i Merdin:** Bereketli Hilal ovasına bakan manzarası ile hem yerli hem de yabancı turistler tarafından sıkça tercih edilen bir kafedir.
8. **Marangozlar Kahvesi:** Bereketli Hilal manzaralı otantik bir yerdir.
9. **Midyat Saray Lokantası, Midyat:** Sebzeli kebabı ve diğer yöresel lezzetleri ile bilinir.

Bu listede yer alan mekânlar, Mardin ve çevresindeki en popüler ve önerilen yerlerden bazılarıdır. Mardin'in zengin mutfak kültürünü deneyimlemek için bu mekânları ziyaret edebilirsiniz.